

अशी करावी हरितगृहामध्ये जरबेरा लागवड

डॉ. सुषमा लोखंडे

प्रा. आर. आर. राठोड

डॉ. आय. ए. कादरी

सहाय्यक प्राध्यापक (उद्यानविद्या विभाग)

छ. शा. म. शि. संस्था, कृषी महाविद्यालय, कांचनवाडी, औरंगाबाद

जरबेरा हे एक महत्वाचे फुलझाडे असून त्यांची विविध प्रकारच्या हवामानात लागवड केली जाते. जरबेरा मध्ये सिंगल, डबल असे प्रकार असून त्या विविध रंगाचे असतात. या लेखात आपण हरितगृहामधील जरबेरा लागवड कशी करतात व त्याचे तंत्रज्ञान समजून घेणार आहोत.

जमीन: जरबेराची लागवड कोणत्याही प्रकारच्या जमिनीत करता येते. जमीन तयार करताना ती भुसभुशीत व पाण्याचा निचरा होणारी असावी तसेच पाण्याचा योग्य निचरा होण्यासाठी शेणखत अथवा पीट जमिनीच्या मगदुराप्रमाणे मिसळावे. तसेच जमीन मध्यम खोलीची म्हणजेच अशा जमिनीत मुळांची वाढ व्यवस्थित होईल. जमिनीची खोली साधारणतः एक मीटर असावी. जर पाण्याचा योग्य निचरा होत नसेल तर ७० ते १०० सेंटीमीटर खोलीवर ड्रेनेज लाईन टाकावी. ड्रेनेजच्या दोन लाईन मध्ये तीन मीटर अंतर असावे. तसेच जमिनीचा सामू सहा ते सातच्या दरम्यान असावा.

हवामान: जरबेरासाठी दिवसाचे तापमान २७० सेंटीग्रेड पेक्षा जास्त नसावे. रात्रीचे तापमान १८० सेंटीग्रेड पेक्षा कमी असावे. कमीत कमी तापमानात १०० सेंटीग्रेड पेक्षा कमी होऊ नये. स्वच्छ सूर्यप्रकाश या पिकास मानवतो. पण उन्हाळ्याच्या दिवसात पिकास सावली देण्याकरिता ७० टक्के शेडनेटचा वापर करावा. हिवाळ्याच्या दिवसातील कमी सूर्यप्रकाश पिकाच्या वाढीस हानीकारक ठरतो.

जमिनीचे निर्जंतुकीकरण: जरबेरा हे पीक विविध बुरशीजन्य रोगांना फारच संवेदनक्षम असल्यामुळे जमिनीचे निर्जंतुकीकरण करणे गरजेचे ठरते. निर्जंतुकीकरणासाठी ०.२ फॉर्मल डिहाइड चे द्रावण जमिनीवर शिंपडावे व त्यावर पॉलिथिन पेपर लगोलग अंथरावा ४८ तास तसाच ठेवावा. ४८ तासानंतर पॉलिथिन काढून घ्यावे व एका आठवड्यात जमीन तशीच उघडी ठेवावी म्हणजे विषारी वायू निघून जाईल. वाफेचा वापर निर्जंतुकीकरणासाठी केला जातो पण ती फार खर्च पद्धत आहे.

जमिनीची मशागत: जमिनीची नांगरट व कुळवणी करून जमीन भुसभुशीत करावी. त्यानंतर ३० सेंटीमीटर उंचीचे गादी वाफे करावेत. व त्यांची रुंदी ६० ते १०० सेंटीमीटर असावी तर लांबी ३० मीटरपर्यंत असावी. दोन वाफ्यामध्ये ३० ते ४० सेंटीमीटर अंतर असावे.

लागवड: गादी वाक्यावर तीन ते चार ओळीत रोपे

लावावीत. दोन रोपात ३० बाय ३० सेंटीमीटर अंतर ठेवावे. सात ते नऊ झाडे प्रति चौ मी बसतील अशा प्रकारे लावावे. २८ ते ३० हजार झाडे प्रतिएकरी लावावीत. उती संवर्धन पद्धतीने तयार केलेली रोपे लावावीत. तसेच उत्पन्न अधिक देतात आणि गुणवत्तेने सारखे वाढतात. झाडे जास्त खोलवर लावू नयेत तसेच जूनमध्ये लागवड केल्यास झाडांची चांगली वाढ होते. तर ऑगस्टमध्ये लागवड केल्यास हिवाळ्यात व वसंत ऋतूत भरपूर फुले मिळतात. वाळलेली पाने व जुनाट पाने वेळच्यावेळी काढून टाकावीत.

पाणी व्यवस्थापन: सकाळच्या वेळेस पिकास पाणी द्यावे. जेणेकरून बुरशीजन्य रोगांचा प्रादुर्भाव कमी होईल व पाण्याची प्रत चांगली असावी. जमिनीत दहा सेंटीमीटर खोलीपर्यंत ओल राहिल अशा तऱ्हेने पाणी द्यावे. सुरुवातीच्या काळात झाडांना भरपूर पाणी देऊ नये अन्यथा झाडांच्या मध्यभागी पाणी जाऊन खोडकुज हा रोग होतो. चांगली उत्पादन क्षमता असलेल्या झाडात पाणी व फुलांचे गुणोत्तर २:४ असते.

खत व्यवस्थापन: चांगले कुजलेले शेणखत दहा किलो प्रति चौरस मीटर या प्रमाणात जमिनीत मिसळून द्यावे. मातीचे परीक्षण करून मग खतांची मात्रा ठरवावी. सर्वसाधारणपणे २९० ग्रॅम नायट्रोजन, १३० ग्रॅम फॉस्फरस व ४०० ग्रॅम पोटॅशियम प्रतिचौरस मीटर वापरावे. जरबेरा पिकास ठराविक दिवसांच्या अंतराने खते द्यावी लागतात. त्या खताची मात्रा ठरविण्यासाठी दर महिन्याला माती परीक्षण करून घ्यावे.

फुलांची काढणी: लागवडीनंतर सात ते नऊ आठवड्यांनी फुले येण्यास सुरुवात होते. फुलांची काढणी सकाळच्यावेळी करावी. फुलांचे दांडे कापून काढण्याऐवजी दांडे तळाशी धरून आजूबाजूस वाकवल्यास बुडातून तुटून येतात. हे काढण्याची योग्य पद्धत आहे. अर्धवट स्थितीत उमललेली फुले काढणीनंतर उमलत नाहीत म्हणून पूर्णतः उमललेली फुले काढावे. फुले काढणीनंतर तळाकडील दांड्याचा थोडा भाग कापून ती पाण्यात ठेवावीत.

साठवण: फुले शीतगृहात जास्त काळ ठेवता येत नाहीत अन्यथा फुलांचे चाळीस टक्क्यांनी वजन घटते. अगदी थोड्या कालावधीसाठी फुले शीतगृहात १०.७० ते २०.०० सेंटीग्रेड तापमान ठेवावीत.

(संपर्क: +९१ ८२७७९९९४८७)

